

Robotrådgivare

- en marknadsöversikt

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Innehåll

1.	Om marknadsöversikten	1
2.	Begreppet robotrådgivare	1
2.1.	Förmögenhetsförvaltning	1
2.1.1.	Investeringsrådgivning	1
2.1.2.	Diskretionär förvaltning	2
2.1.3.	Oberoende och icke oberoende rådgivare	3
2.2.	Låga investeringsbelopp	3
2.3.	Låga kostnader	3
2.4.	Portföljhanteringsalgoritmer	4
3.	Digitalisering	4
3.1.	Nya produkter och tjänster	4
3.2.	Effektivisering och affärsutveckling	5
3.3.	Digitaliseringens risker	6
4.	Robotrådgivarkategorier	6
4.1.	Fondrobotar	6
4.2.	Aktierobotar	6
4.3.	Sparrobotar	6
4.4.	Pensionsrobotar	7
4.5.	Bolånerobotar	7
4.6.	Robotar i vår jämförelse	7
5.	Fondrobotar – en jämförelse	7
5.1.	Allmänt	8
5.2.	Frågor, funktioner och tillstånd	9
5.3.	Placering av kapitalet	10
5.3.1.	Finansiella risker	12
5.4.	Sparbelopp och sparform	12
5.5.	Avgifter	13
6.	Analys och slutsatser	16
6.1.	Konsumentnytta	16
6.1.1.	Robotarna saknar helhetssyn på sparande	16
6.1.2.	Liten nytta för pensionssparare	16
6.1.3.	Alternativ till blandfond	16
6.2.	Förvaltningstjänster inom premiepensionen	16
6.3.	Framtida produkterbjudanden	17
6.4.	Begreppet robotrådgivare - uppdaterat	17
	Referenser	18

Sammanfattning

Pensionsmyndigheten har ett konsumentuppdrag från regeringen att stärka pensionssparares och pensionärens ställning som konsument. Som ett led i detta behöver myndigheten få kunskap om nya produkter och tjänster på sparmarknaden. I denna rapport gör vi därför en marknadsöversikt av robotrådgivare.

Vi har funnit fem kategorier av konsumenterbjudanden inom det privatekonomiska området där ordet robot ingår i namnet. Det är fondrobotar, aktierobotar, sparrobotar, pensionsrobotar och bolånerobotar. Med den definition vi valt att låna från engelska Wikipedia är robotrådgivning, fritt översatt, en självstyrande förmögenhetsförvaltningstjänst, som tillhandahåller automatiserad investeringsrådgivning till låga kostnader för låga investeringsbelopp, med användning av portföljhanteringsalgoritmer. Det är fondrobotarna som bäst uppfyller definitionen av en robotrådgivare och jämförelsen avgränsas till de sju fondrobotar vi funnit på marknaden.

Av de sju fondrobotarna är tre, Lysa, Opti och Funder, lanserade av fristående nystartade företag. Två är startade av internetbankerna Avanza och Nordnet, kallade Avanza Auto och Robosave. En fondrobot, Nora, kommer från Nordea. Slutligen har vi fondroboten Waizer från företaget med samma namn, som ingår i Benifykoncernen, ett företag inom ersättningar och personalförmåner.

Antal frågor roboten ställer till kunden varierar stort, från två i Avanza Auto upp till runt 20. Samtliga företag utom Avanza Bank AB har tillstånd från Finansinspektionen antingen för investeringsrådgivning avseende finansiella instrument eller för diskretionär förvaltning avseende finansiella instrument, eller båda.

Placeringen av kapitalet sker antingen i en fond-i-fond eller direkt i de underliggande instrumenten. De underliggande instrumenten är fonder och börshandlade fonder, även kallade ETF:er. Opti placerar bara i fonder och Robosave bara i ETF:er. Tillgångsslagen är för samtliga robotrådgivare aktier och räntebärande instrument, samt för Opti, Robosave och Avanza Auto även råvaror. Nordea och Avanza har skapat särskilda fond-i-fonder för roboten, där kapitalet placeras. De är även tillgängliga på företagets fondtorg och priset blir detsamma som om man hade använt roboten. Förutom att placera kapitalet rebalanseras det också av roboten, det vill säga vald fördelning mellan tillgångsslagen återställs med visst tidsintervall.

Det minsta sparbelopp man behöver sätta in går från inget krav alls för Opti till minst 5 000 kronor hos Robosave. Samtliga robotar erbjuder månadssparande.

Den sammanlagda avgiften som läggs på allt förvaltad kapital är lägst hos Lysa med ett avgiftsspann på 0,28 - 0,42 procent per år. Högst ligger Opti på 0,81- 0,87 procent. Alla företagen utom Nordea tar ut en avgift för att använda roboten, förutom avgifterna för fonderna. Nordea, som inte tar ut

en avgift för att använda själva roboten, har det näst högsta spannet för den sammanlagda avgiften på 0,59 – 0,79 procent.

Även om fondroboten ställer frågor om hela den privatekonomiska situationen är det ganska naturligen ändå en begränsad del, det sparande som kunden väljer att ge roboten i uppdrag att hantera, som placeras. Fondroboten kan således inte ersätta den rådgivning eller den diskretionära förvaltning med helhetssyn som idag ges.

För långsiktigt sparande till pension är det enligt Pensionsmyndighetens uppfattning bra att spara i aktiefonder. Om man inte vill välja själv anser vi att globala aktiefonder med låg avgift är ett bra alternativ. I denna situation blir en robotrådgivare onödig. Ett sparande i globala aktiefonder bör enligt vår mening inte kosta mer än 0,4 procent per år i avgift. De flesta robotar har avgifter högre än 0,4 procent, endast Lysa och Waizer har spann som börjar under 0,4 procent, men båda slutar över 0,4 procent.

När kunden använder en fondrobot skapar kunden sin egen fond-i-fond, alternativt blir placerad i en färdigkonstruerad fond-i-fond, av blandfondstyp, baserad på sparhorisont och riskvilja. Snittavgiften för alla blandfonder (299 stycken) noterad i svenska kronor listade av Morningstar i augusti 2018 var 1,40 procent. Den högsta avgiften låg på 3,0 procent och den lägsta på 0 procent. Näst lägsta avgiften låg på 0,4 procent. Vill man ha en blandfond kan den lägst prissatta fondroboten med en avgift i spannet 0,28 - 0,42 procent vara ett bra alternativ.

1. Om marknadsöversikten

Pensionsmyndigheten har ett konsumentuppdrag från regeringen att stärka pensionssparares och pensionärens ställning som konsument. Som ett led i detta behöver vi få kunskap om nya produkter och tjänster på sparmarknaden. Den här marknadsöversikten syftar till att bidra med ökad kunskap om vad en robotrådgivare är, inom vilka områden robotrådgivare används samt göra en jämförelse mellan olika robotar.

2. Begreppet robotrådgivare

Ordet robotrådgivare finns inte i någon av Svenska Akademiens ordböcker och heller inte i den svenska versionen av Wikipedia. I den engelska versionen av encyklopedin sommaren 2018 kan man läsa följande: "A robo-advisor can be defined as a self-guided online wealth management service that provides automated investment advice at low costs and low account minimums, employing portfolio management algorithms."

Fritt översatt, kan en robotrådgivare definieras som en självstyrande förmögenhetsförvaltningstjänst, som tillhandahåller automatiserad investeringsrådgivning till låga kostnader för låga investeringsbelopp, med användning av portföljhanteringsalgoritmer. Nedan går vi igenom de olika delarna av definitionen.

2.1. Förmögenhetsförvaltning

Förmögenhetsförvaltning kan delas in i två delar. Den ena delen är investeringsrådgivning, som idag baserar sig på möte mellan rådgivare och kund. Den andra delen är diskretionär förvaltning, som betyder att företaget självständigt förvaltar kundens tillgångar enligt avtal. Rådgivningen kan utföras av oberoende eller icke oberoende rådgivare.

2.1.1. Investeringsrådgivning

I definitionen av robotrådgivare sägs att tjänsten som tillhandahålls är investeringsrådgivning. Vi begränsar oss till investeringsrådgivning som ges till konsument. Investeringsrådgivningen till privatpersoner består oftast av ett eller flera möten mellan en privatrådgivare och kund, samt någon form av kontinuerlig uppföljning. En privatrådgivare ger råd och säljer samtidigt det produktutbud som tillhandahålls av rådgivarens arbetsgivare eller uppdragsgivare.

I mötet med kunden kartlägger rådgivaren kundens privatekonomiska situation, ofta ingår såväl privat sparande som sparande till tjänstepension via arbetsgivare. I kartläggningen ingår vilka tillgångar och skulder som kunden har och hur tillgångarna för närvarande är investerade, samt kundens erfarenhet av att investera pengar. Rådgivaren hör sig för om vilken placeringshorisont kunden har. Rådgivaren förklarar också vad risk är och ställer frågor för att förstå hur stor risk kunden är beredd att ta, och därmed vilken förväntad avkastning kunden kan räkna med att få. Privatrådgivaren

måste vara licensierad av Swedsec, ett företag som tillhandahåller licensiering av anställda på den svenska finansmarknaden. Rådgivningen och dokumentationen av rådgivningen styrs av Finansinspektionens regelverk. Bolag som ägnar sig åt investeringsrådgivning måste ha tillstånd av Finansinspektionen för investeringsrådgivning avseende finansiella instrument och står under inspektionens uppsikt.

När kundens behov och ekonomiska situation är kartlagd tar privatrådgivaren fram ett förslag på investeringar i olika tillgångsslag. Den placeringshorisont kunden har tillsammans med den risk kunden är villig att ta styr vilka tillgångsslag som är aktuella att investera i och fördelningen dem emellan. En medelålders kund med lång placeringshorisont, och som är normalt riskbenägen kommer att få en hög andel aktier i sin portfölj och en låg andel räntebärande tillgångar. Andra tillgångar som också kan ingå är råvaror, fastigheter, hedgefonder och private equity. En hedgefond är en fond som har friare placeringsregler än exempelvis en aktiefond och kan bland annat sälja värdepapper som de inte äger, utan bara lånar, samt belåna fonden. Private equity är investeringar i onoterade bolag. De andra tillgångsslagen kan i många fall, liksom aktier och räntebärande tillgångar, erbjudas som en fond. Dessutom kan andra finansiella produkter ingå med potentiellt högre risk som optioner och strukturerade produkter. En option är en rätt att sälja eller köpa en finansiell tillgång. En strukturerad produkt är en produkt sammansatt av andra finansiella produkter.

En kund kan ha sparande på olika lång sikt, till exempel ett mer kortsiktigt till handpenning på en sommarstuga, och ett mer långsiktigt till pension. Det är vanligen kunder med större förmögenheter på åtminstone några miljoner kronor, som kommer i fråga för den ovan beskrivna typen av privatekonomisk rådgivning. Den utförs av större företag som Max Mathissen och Söderberg & Partners, speciella avdelningar inom de stora bankerna, ofta kallade private banking, samt mindre företag.

En annan grupp av företag som kan ge investeringsrådgivning och då mer specifikt inom pensionsområdet med tillhörande försäkringar är de stora försäkringsbolagen. Oftast sker den typen av rådgivning till anställda vars företag har tecknat ett avtal med ett försäkringsbolag om tjänstepensionsförsäkring. Arbetsgivaren kan också teckna avtal med en extern part om att de anställda ska erbjudas rådgivning gällande hela privatekonomin, inklusive tjänstepensionsförsäkring. Den utförs då sällan av ett specifikt försäkringsbolag, utan i stället av ett företag som företräder ett bredare produktsortiment.

2.1.2. Diskretionär förvaltning

En kund kan också välja diskretionär förvaltning, vilket betyder att efter mötet där privatrådgivaren kartlagt kundens ekonomi, förvaltar företaget självständigt kundens tillgångar enligt avtal. Från kundens sida kan man se det som en självstyrande förmögenhetsförvaltningstjänst, såsom definitionen anger, men att den till viss del utförs av människor och inte av en robot. Ett företag som erbjuder diskretionär förvaltning måste ha tillstånd från Finansinspektionen för diskretionär portföljförvaltning avseende finansiella instrument.

2.1.3. Oberoende och icke oberoende rådgivare

Investeringsrådgivning, som vi beskriver ovan, kan vara oberoende eller icke oberoende. Företaget som lämnar råd ska under rådgivningsmötet informera kunden om rådgivningen är oberoende eller inte. Ett företag som utger sig för att lämna oberoende rådgivning ska lämna rådgivning på oberoende grund och får inte rekommendera eller lämna råd om egna eller närstående företags produkter. En oberoende rådgivare får heller inte ta emot provision från företag vars produkter man lämnar råd om. Reglerna baserar sig på en EU-förordning och den svenska lagen om värdepappersmarknaden. Finansinspektionen kom ut med nya föreskrifter om värdepappersrörelse den 3 januari 2018, som redogör för vad som gäller inom området.

Bland välkända stora rådgivare är bankerna, som har ett brett utbud av egna produkter, exempel på icke oberoende rådgivare. Tyvärr kan vi inte finna exempel på några välkända företag som utger sig för att ge oberoende rådgivning.

2.2. Låga investeringsbelopp

I definitionen av robotrådgivare sägs att investeringsrådgivningen görs för låga investeringsbelopp. Den investeringsrådgivning vi beskriver ovan gäller för kunder med ett större kapital på åtminstone några miljoner kronor. I det fall kunden har ett mindre kapital och därmed inte uppfyller kriteriet för att få träffa en privatrådgivare på regelbunden basis bearbetas kunden med marknadsföring för att placera sina pengar i olika produkter. Kunden kan också få individuell rådgivning i andra kontakter de har med en bank, till exempel vid förhandling av ränta vid en bolåneansökan. Pengarna placeras då vanligen i fonder och det är osäkert om och i så fall hur rådet följs upp.

2.3. Låga kostnader

I definitionen av robotrådgivare sägs att kostnaderna för tjänsten är låg. Den investeringsrådgivning vi beskriver ovan är en personalintensiv tjänst av oftast välbetalda privatrådgivare. Det leder till ett högt pris.

Nya lagar avser att säkerställa att prissättningen är transparent för kunden och att användning av provisioner begränsas. Det betyder att en oberoende rådgivare, som säljer andra leverantörers finansiella produkter, som de förhandlat till sig rabatter på, måste ge rabatterna vidare till kunden. Även icke oberoende rådgivare, förmodligen med få egna produkter, kan för transparensens skull välja samma upplägg. Rådgivaren måste då ta betalt på ett annat sätt, vanligtvis genom att ta en viss procent på det förvaldade kapitalet per år, eventuellt tillsammans med en fast avgift. En icke oberoende rådgivare med ett brett utbud av produkter, som de stora bankerna, väljer snarare att inte rabattera dessa.

Det är svårt att få information om vad den procentuella avgiften på det förvaldade kapitalet är, eftersom det sällan finns några officiella prislistor. I stället är priset ofta resultatet av en förhandling mellan rådgivare och kund

och är relaterat till kapitalets storlek. Med större kapital kan man förhandla om en lägre procentuell avgift. Om det är en storbank eller annat företag med icke oberoende rådgivning med ett brett sortiment av egna produkter finns det även en möjlighet för rådgivningsföretaget att tjäna pengar på själva produkterna. Uppskattningsvis ligger den procentuella avgiften på förvaltad kapital i ett spann från några tiondels procent upp till en, en och en halv procent. Kunden får utöver det betala fondavgifter och andra produktavgifter.

2.4. Portföljhanteringsalgoritmer

I definitionen av roborådgivare står det att det är en automatiserad investeringsrådgivning som använder sig av portföljhanteringsalgoritmer. En algoritm är en lista med instruktioner som ska utföras i en viss ordning. Denna lista ingår i programkod som gör att en dator utför vissa funktioner. När det gäller en automatiserad investeringsrådgivning går de inledande instruktionerna ut på att ställa frågor och få inmatat värden om placeringshorisont, viljan att ta risk med mera. Det vill säga den typ av uppgifter som en rådgivare, enligt Finansinspektionens regelverk, måste dokumentera i ett möte med en kund. Algoritmen i programkoden använder finansiell teori, eller annan metod som algoritmutvecklaren valt, för att bestämma hur kapitalet ska placeras och senare rebalanseras. Rebalansering innebär oftast att en vald fördelning av kapitalet mellan olika tillgångsslag återställs med visst tidsintervall. Rebalansering kan också innebära att fördelningen mellan tillgångsslagen ändras när spararen blir äldre och vill ha en lägre risk. Programmet tar också hand om att skicka instruktioner till en handelsplats om vilka instrument som ska köpas och säljas.

3. Digitalisering

Den snabba digitaliseringen är en förutsättning för både nya produkter och tjänster och som drivkraft för effektivisering och affärsutveckling. Att produkterna och tjänsterna är nya är en sanning med modifikation, eftersom de ofta redan existerar i en analog form. Så är fallet med roborådgivare.

3.1. Nya produkter och tjänster

Även tidigare har det varit möjligt att skriva programkod för olika produkter och tjänster. Under de senaste åren har utbudet av gratis programkod med färdigbyggda funktioner, som går att ladda ner från nätet, ökat markant. Det gör att man kan ladda ner stora delar av den kod man behöver för sitt eget program och därmed reducera den egna arbetsinsatsen till de delar av programmet som gör produkten unik. Det gör att även mindre företag med begränsat kapital kan utveckla nya digitala produkter och tjänster, som också marknadsförs digitalt. Inom det finansiella området talas det om fintechbolag.

3.2. Effektivisering och affärsutveckling

Ovan konstaterade vi att det behövs ett ganska stort kapital för att få tillgång till personlig investeringsrådgivning. Från rådgivningsföretagets sida finns således drivkrafter för att effektivisera rådgivningen, dels för att sänka kostnaden för nuvarande rådgivning och dels för att kunna adressera en större marknad. Det gör att banker, försäkringsbolag och andra rådgivare utvecklat verktyg som stöd för investeringsrådgivningen. Då rådgivningsprocessen följer ett antal väl definierade steg är den lämpad att digitalisera.

Möjligheten att utveckla en lättanvändbar fullständigt digitaliserad produkt, som kunden själv kan använda, och marknadsföra den via nätet ger upphov till nya företag. Ett sådant företag inom rådgivningsområdet är Lifeplan, grundat i Sverige 2007. Lifeplan erbjuder arbetsgivare digital pensionsrådgivning, som de i sin tur ger sina anställda tillgång till. Lifeplan är del av svenska Benifykoncernen, som också riktar sig mot arbetsgivare, med ett erbjudande inom personalområdet kallat förmånsportalen. Waizer, ett annat bolag inom Benifykoncernen, lanserade en roboträdgivare sommaren 2017.

De roboträdgivare som finns på den svenska marknaden är dels utvecklade av företag som redan tidigare har en verksamhet inom investeringsrådgivningsområdet och dels nya företag som är sprungna ur den rådande digitaliseringsvågen. I den först nämnda kategorin finner vi Nora, Nordeas roboträdgivare, och inom den sist nämnda kategorin roboträdgivarna Lysa, Opti och Funder. Någonstans däremellan kan man placera roboträdgivarna från Avanza och Nordnet, vars grundarföretag red på en tidigare digitaliseringsvåg, som ledde till uppkomst av internetbanker. Deras roboträdgivare heter Avanza Auto respektive Robosave. Företagen inom den koncern där Waizer återfinns drog också nytta av en tidigare digitaliseringsperiod, där företaget Lifeplan fokuserade just på digital finansiell rådgivning.

Den första roboträdgivaren på den svenska marknaden var Tieless, som lanserades 2016. Bakom denna produkt stod Stellum Kapitalförvaltning. Produkt lades dock ner i december 2017, det år då många roboträdgivare lanserades på den svenska marknaden.

Ofta inom digitaliseringen har de produkter som lanseras i Sverige anglosaxiska föregångare. Enligt Wikipedia lanserades den första roboträdgivaren i USA under finanskrisen 2008. År 2010 lanserades roboträdgivaren Betterment av ett företag med samma namn och senare kom roboträdgivaren Wealthfront. Båda dessa är nu väletablerade roboträdgivare på den amerikanska marknaden. Investmentbolaget Kinnevik gjorde sin första investering i Betterment i mars 2016. Tidigt ute på den europeiska marknaden år 2011 var roboträdgivaren Nutmeg i Storbritannien.

3.3. Digitaliseringens risker

Att digitalisera och automatisera innebär risker.

Portföljhanteringsalgoritmen styr det som sker i programmet. Dels kan ovälkomna funktioner integreras i programkoden och dels kan en robot göra att ett stort kapital kan komma att röra sig åt samma håll och ställa till problem på kapitalmarknaden.

4. Robotrådgivarkategorier

På den svenska marknaden har vi funnit fem kategorier av konsumenterbjudanden inom privatekonomi där ordet robot ingår. Det är fondrobotar, aktierobotar, pensionsrobotar, sparrobotar och bolånerobotar. Vi redogör i stora drag för vad robotarna inom de olika kategorierna hjälper kunden med. Ibland är det svårt att avgöra om en tjänst innehåller någon typ av robot. Det kan bero på att informationen på företagets hemsida är knapphändig, att roboten ingår som del i ett större erbjudande och är därmed svår att urskilja, att man måste befinna sig i ett inloggat läge för att ta del av tjänsten eller något annat skäl. Nya produkter gör ständigt entré på marknaden, vilket också försvårar att fånga alla robotar. Informationen om robotarna inom de olika kategorierna är hämtade från företagens webbplatser under våren och sommaren 2018.

4.1. Fondrobotar

En fondrobot placerar kapitalet i fonder, antingen i vanliga fonder eller i börshandlade fonder, så kallade ETF:er. Till gruppen fondrobotar hör Lysa, Opti, Fundler, Robosave, Avanza Auto, Nora och Waizer. Mer om dessa senare i rapporten.

4.2. Aktierobotar

En aktierobot hjälper kunden att placera kapitalet i aktier. Vi har funnit en aktierobot kallad Sigmastocks. Sigmastocks tar, baserat på information från kunden, fram en eller flera aktieportföljer baserat på olika geografiska marknader. Kunden kan också få möjlighet att skraddarsy portföljerna baserat på egna inställningar för nyckeltal och andra parametrar. Kunden får själv genomföra aktieaffärerna.

4.3. Sparrobotar

En sparrobot hjälper kunden att spara. Det kan ske genom att samtidigt som kunden gör ett inköp förs en liten summa pengar till kundens sparkonto eller till en fond. Fokus kan vara på att uppnå ett visst sparmål, som sparroboten Dreams, eller spara långsiktigt till pension, som med sparroboten Nowo.

Användare av Dreams får sina pengar placerade på ett sparkonto om spartiden är kortare än tre år och i en fond om spartiden är längre. De som sparar med Nowo får sina pengar placerade i en fond.

4.4. Pensionsrobotar

En pensionsrobot hjälper kunden med något som har med pensionen att göra. Företaget Pensionera erbjuder kunderna en överblick över pensionssparandet, gör utvärdering av kundens fonder och föreslår fonder med lägre avgift att byta till. Dock erbjuds inte en automatiserad tjänst som placerar kapitalet eller tar hand om förvaltningen av kapitalet. Företaget Pensionskraft har ett erbjudande där kunden ges förslag på byte av fonder, men inte heller där erbjuds en automatiserad tjänst för placering och förvaltning av kapitalet.

Företaget Kollektiva erbjöd en tjänst inom premiepensionen där man kunde följa de mest framgångsrika spararna i samma generation och placera sina premiepensionspengar på samma sätt. Tjänsten avvecklades i slutet av 2017.

4.5. Bolånerobotar

En bolånerobot hjälper till att utvärdera bolånet. Det som utvärderas kan vara belåningsgrad, ränta, bindningstid och amortering. Appen Bofink utvecklad av företaget Lenovium AB är en bolånerobot, som utför de nämnda tjänsterna.

4.6. Robotar i vår jämförelse

Baserat på vald definition av robotrådgivare, att vara en självstyrande förmögenhetsförvaltningstjänst, är fondrobotarna de som går längst i uppdraget och förutom att ge investeringsråd, också placerar pengarna åt spararen i fonder. Aktieroboten inskränker sig som namnet anger till tillgångsslaget aktier och hjälper heller inte spararen med det sista steget att köpa eller sälja en aktiepost. Sparrobotarna är inriktade mot att hjälpa kunden att spara till något mål, men placeringsalternativen är begränsade, även om roboten hjälper till med placeringen av pengarna.

Pensionsrobotarna, som för närvarande finns på marknaden, saknar det sista steget att placera pengarna åt spararen. Bolåneroboten ger kunden hjälp med det omvända – att låna i stället för att spara.

I vår fortsatta analys och jämförelse avgränsar vi oss till fondrobotarna, som ligger närmast definitionen av en robotrådgivare.

5. Fondrobotar – en jämförelse

Tabellerna nedan jämför robotrådgivare på den svenska marknaden, som riktar sig mot konsumenter. Jämförelsen är uppdelad på allmänt; frågor, funktioner och tillstånd; placering av kapitalet; sparbelopp och avgift. Robotarna Lysa, Opti, Funder, Avanza Auto och Waizer går att använda utan att behöva öppna ett konto, dessa robotar har vi provat. Nordnets Robosave och Nordeas Nora kräver att man öppnar ett konto innan man får tillgång till tjänsten, dessa har vi inte provat. Informationen om fondrobotarna i sammanställningen är huvudsakligen hämtad från

företagens webbplatser samt från Finansinspektionens företagsregister vad det gäller tillstånd. Sist i rapporten finns en mer detaljerad beskrivning var ifrån informationen är hämtad.

5.1. Allmänt

Bakom de jämförda robofrådgivarna står en storbank, Nordea, de två internetbankerna Avanza och Nordnet, tre fristående nybildade bolag helt fokuserade på robofrådgivning, samt en koncern vars ursprung är en webbportal riktad mot arbetsgivare för att kunna erbjuda personalförmåner. De tre fristående nybildade bolagen är till stor del ägda av privatpersoner inom finansbranschen. Dessa bolag har lanserat robofrådgivare namngivna Lysa, Opti och Fundler. Nordnet har döpt sin robofrådgivare till Robosave och Avanza kallar sin Avanza Auto. Nordeas heter Nora. Robofrådgivaren Waizer är en del av Benifykoncernen, där också Lifeplan, en digital pensionsrådgivare ingår.

Samtliga robotar, som är med i jämförelsen, lanserades på marknaden under 2017. Lanseringstidpunkten är inte alltid lätt att fastställa. Ibland är till exempel betaversionen släppt till allmänheten och någon ytterligare information om när lanseringen av den slutgiltiga versionen sker saknas. De flesta fondrobotarna är tillgängliga på företagens webbplatser, medan två av dem, Opti och Fundler, har appar, som kan laddas ner.

Tabell 1: Allmän information om robofrådgivare

Robot	Står bakom	Lanserades	Kommentar	Tillgång till tjänst
Lysa	Riskkapital	4 april 2017		Webbplats
Opti	Optise AB, Riskkapital	15 december 2017		App Store, Google Play
Fundler	Riskkapital	21 juni 2017	Tidigare namn Primepilot	App Store, Google Play
Robosave	Nordnet	31 augusti 2017		Webbplats
Avanza Auto	Avanza	22 september 2017		Webbplats
Nora	Nordea	December 2017		Webbplats
Waizer	Del av Benify-koncernen	Sommaren 2017		Webbplats

5.2. Frågor, funktioner och tillstånd

Antal frågor, eller snarare antal svar kunden behöver avge, när de använder roboten varierar stort. Från två svar i Avanza Auto upp till uppåt 50 i Fundler. I Avanza Auto består valen av att bestämma hur länge sparandet ska pågå och sedan av att välja en av tre fonder som presenteras som försiktig, balanserad respektive offensiv. Om man har stora varierade tillgångar behöver man ge många svar i Fundler, men normalt kan det röra sig om 20 svar och man kan även välja en snabbare väg genom att själv ange vilken risknivå man vill ha. Alla robotarna erbjuder tjänsterna att placera och rebalansera kapital. Rebalansering innebär att vald fördelning mellan tillgångsslagen återställs med visst tidsintervall eller justeras på annat sätt enligt portföljhanteringsalgoritmen. Opti erbjuder också en tjänst för utvärdering av fonder.

Samtliga företag med robotrådgivare utom Avanza har tillstånd från Finansinspektionen antingen för investeringsrådgivning avseende finansiella instrument eller för diskretionär portföljförvaltning avseende finansiella instrument. Nordea Bank och Waizer har båda tillstånden. Avanza skriver i texterna om Avanza Auto att ”Förvaltningen är inte personlig rådgivning”. Det är tveksamt om Avanza Auto kan anses vara en robotrådgivare utifrån definitionen att det ska vara en självstyrande förmögenhetsförvaltningstjänst, som tillhandahåller automatiserad investeringsrådgivning till låga kostnader för låga investeringsbelopp, med användning av portföljhanteringsalgoritmer. En förmögenhetsförvaltningstjänst bygger på investeringsrådgivning och eventuellt diskretionär förvaltning för vilka tillstånd krävs. Tillstånd krävs oavsett om det är en robot eller människa som levererar tjänsten.

Tabell 2: Frågor, funktioner och tillstånd för robotrådgivare

Robot	Antal frågor till användaren	Funktioner	Tillstånd från Finansinspektionen
Lysa	12	Placerar pengar och rebalanserar	Tillstånd för diskretionär portföljförvaltning avseende finansiella instrument.
Opti	Maximalt 21	Placerar pengar och rebalanserar. Utvärderar fonder	Tillstånd för investeringsrådgivning avseende finansiella instrument

Robot	Antal frågor till användaren	Funktioner	Tillstånd från Finansinspektionen
Funder	Normalt 20, men kort väg kan väljas. Uppåt 50 om stora varierade tillgångar.	Placerar pengar och rebalanserar	Tillstånd för investeringsrådgivning avseende finansiella instrument som "anknutet ombud" till Nord Fondkommission AB
Robosave	12	Placerar pengar och rebalanserar	Nordnet Bank AB har tillstånd för investeringsrådgivning avseende finansiella instrument
Avanza Auto	2	Placerar pengar och rebalanserar	Avanza Bank AB har inget av dessa två tillstånd
Nora	"Några"	Placerar pengar och rebalanserar	Nordea Bank AB har båda dessa tillstånd
Waizer	13	Placerar pengar och rebalanserar	Waizer AB har båda dessa tillstånd

5.3. Placering av kapitalet

Företagen har valt olika konstruktioner för att uppnå olika risknivåer och allokering till olika tillgångsslag. Lysa har skapat två fond-i-fonder, en för aktier och en för räntor, som kunderna får olika andelar i beroende på sparhorisont och risknivå. Dessa fonder är endast tillgängliga som beståndsdelar i Lysas förvaltning. Opti och Funder skapar nio respektive fyra portföljer med olika risknivåer där spararen placerar in, men kapitalet placeras direkt i de underliggande instrumenten. Avanza och Nordea placerar kapitalet i fond-i-fonder med olika risknivåer. Dessa fonder är även tillgängliga att investera i direkt på företagets fondtorg. De underliggande instrumenten är fonder och börshandlade fonder, ETF:er. Opti har endast fonder och Robosave endast ETF:er, övriga använder båda instrumenten. Vad det gäller tillgångsslag så har samtliga företag aktier och räntor i sina portföljer, medan Opti, Nordnet och Avanza även har råvaror.

Tabell 3: Placering av kapitalet med robotrådgivare

Robot	Kapitalet placeras i	Underliggande instrument	Tillgångsslag
Lysa	Två fonder, Lysa Aktier och Lysa Räntor, som endast kan utgöra beståndsdelar i Lysas förvaltning	Fonder och ETF:er	Aktier och räntebärande
Opti	De underliggande instrumenten, men företaget skapar nio portföljer med olika risknivåer där spararen placeras in	Fonder	Aktier, räntebärande och råvaror
Funder	De underliggande instrumenten, men företaget skapar fyra portföljer med olika risknivå där spararen placeras in	Fonder och ETF:er	Aktier och räntebärande
Robosave	De underliggande instrumenten	ETF:er	Aktier, räntebärande och råvaror
Avanza Auto	En av sex fond-i-fonder, kallade Avanza Auto 1 till 6, som också är tillgängliga på Avanzas fondtorg	Huvudsakligen fonder, men även ETF:er	Aktier, räntebärande och råvaror
Nora	En av fem fond-i-fonder, kallade Nora One till Five, som också är tillgängliga på Nordeas fondtorg	Huvudsakligen fonder, men även ETF:er	Aktier och räntebärande
Waizer	De underliggande instrumenten	Fonder och ETF:er	Aktier och räntebärande

Av de robotrådgivare som finns på marknaden idag är det bara Nordea som har ett stort utbud av egna fonder. Avanza har ett fåtal och de andra inga egna fonder. Det gör att företagen tecknar avtal med fond- och ETF-förvaltare för att kunna erbjuda produkterna genom sina robotar till ett så lågt pris som möjligt för kunden. Det gör att välkända fonder och förvaltare, oftast med lågt prissatta produkter, återkommer i portföljerna skapade av de flesta robotarna. På fondsidan är det till exempel AMF, Spiltan,

Handelsbanken, Öhman, SPP och Swedbank. Vad det gäller ETF:er är det varumärkena Xtrackers (Deutsche Bank), XACT (Handelsbanken), iShares (BlackRock), Vanguard och SPDR (State Street Global Advisors) som dyker upp. Nordea erbjuder sina egna fonder samt iShares.

Tabell 4: Förvaltare och varumärken

Robot Exempel på förvaltare och varumärken

Robot	Exempel på förvaltare och varumärken
Lysa	Vanguard, XACT, AMF, Xtrackers, Spiltan, och Öhman
Opti	Öhman, JP Morgan, Danske Invest, Goldman Sachs och Handelsbanken
Funder	XACT, Xtrackers, iShares, Spiltan och AMF
Robosave	XACT, Xtrackers och iShares
Avanza Auto	SPP, Swedbank, Öhman och Handelsbanken
Nora	Nordea och iShares
Waizer	Xtrackers, SPDR, iShares, XACT, AMF, Länsförsäkringar, Spiltan, SPP, Swedbank och Öhman

5.3.1. Finansiella risker

En aktiefond har innehav i börsnoterade aktier. En aktie-ETF har innehav antingen i aktier, så kallad fysisk ETF, eller i derivat, så kallad syntetisk ETF. En syntetisk ETF är utställd av ett institut som åtar sig att leverera samma avkastning som ett visst index. Om den som ställt ut derivatet går i konkurs kan derivaten bli värdelösa. I produktens informationsblad, basfakta för investerare, kan man läsa om en ETF är fysisk eller syntetisk.

Om en fond handlas i en annan valuta än svenska kronor står man en valutarisk. Det är speciellt viktigt att förstå om det gäller en räntefond, som ska utgöra en låg risk i portföljen och där avkastningen förväntas vara lägre än för aktier. Vissa robotar väljer att endast erbjuda svenska räntefonder för att begränsa valutarisken. Man får läsa i informationen om roboten hur företaget hanterar valutarisk. Om valutasäkring sker elimineras risken.

5.4. Sparbelopp och sparform

Det minsta belopp som kan sättas in när man öppnar ett konto går från inget krav alls för användare av Opti till minst 5 000 kronor för användare av Robosave. I samtliga robotar kan ett månadssparande sättas upp. Minimibelopp för månadssparandet, där vi har uppgifter, ligger som lägst på 100 kronor hos Avanza och Waizer och som högst på 500 kronor hos Nordnet.

Samtliga företag erbjuder sina kunder ett Investeringsparkonto, ISK. Hos Avanza kan sparandet även ske på fond- och tjänstepensionskonto.

Figur 5: Sparbelopp och sparform för robotrådgivare

Robot	Minimibelopp startinsättning	Månads-sparande	Minimibelopp månads-sparande	Sparform
Lysa	1 000 kronor	Ja	Ingen uppgift	ISK hos Lysa
Opti	Nej	Ja	Ingen uppgift	ISK hos Fondab
Fundler	500 kronor	Ja	Ingen uppgift	ISK hos Nord Fondkommission AB
Robosave	5 000 kronor	Ja	Ja/500 kronor	ISK hos Nordnet
Avanza Auto	1 krona	Ja	Ja/100 kronor	ISK, fond- och tjänstepensionskonto hos Avanza
Nora	100 kronor	Ja	Nej	ISK hos Nordea
Waizer	500 kronor	Ja	Ja/100 kronor	ISK hos Nordnet

5.5. Avgifter

Alla robotar utom Nordeas Nora tar ut minst två olika avgifter, en för robotrådgivningen och en för de underliggande fonderna. Nordea tar bara ut en avgift för fonderna, som huvudsakligen är Nordeas, och ingen avgift för själva robotrådgivningen. Om man bortser från att Nordea inte har någon avgift för robotrådgivningen, så ligger Lysa lägst med ett spann på 0,15 – 0,24 procent av kapitalet per år. Waizer tar 0,19 procent, Avanza Auto 0,35 procent och Fundler 0,49 procent. Högst ligger Nordeas Robosave och Opti på 0,5 procent.

Avgiften för fonderna varierar och anges ofta i ett spann. Lägst ligger Lysa med ett spann på 0,12 – 0,16 procent och Avanza Auto på maximalt 0,15 procent. Fundler uppger att fondavgifterna i genomsnitt ligger under 0,2 procent, Nordnets Robosaves avgifter på fonder ligger i ett spann på 0,15 – 0,23 procent och Opti i ett spann på 0,22 – 0,28 procent. Nordeas robot Nora har det högsta spannet på fondavgiften på 0,59 – 0,79 procent. Det största spannet gällande fondavgiften har Waizer på 0,10 – 0,90, vilket syns på föreslagna fonder när vi använder roboten.

Förutom avgiften för robotförvaltningen och fondavgiften är det två robotar, som har ytterligare en avgift, som tas ut på hela kapitalet. Det är Lysa, som tar ut en transaktionsavgift, och Opti, som tar ut en depåavgift.

Tabell 6: Avgifter för robotförvaltning som läggs på allt kapital

Robot	Avgift robot- förvaltning	Avgift fonder	Depåavgift	Transaktions- avgift
Lysa	0,15-0,24 procent	0,12-0,16 procent		0,010-0,020 procent
Opti	0,5 procent	0,22-0,28 procent	0,09 procent	
Funder	0,49 procent	Genomsnitt under 0,2 procent		
Robosave	0,5 procent	0,15-0,23 procent		
Avanza Auto	0,35 procent	Maximalt 0,15 procent		
Nora	0 procent	0,59-0,79 procent		
Waizer	0,19 procent	0,10-0,90 procent		

Två robotar tar betalt för valutatransaktioner. Det är Nordnets Robosave, som tar 0,5 procent och Waizer, som tar 0,25 procent. Waizer tar även courtage vid handel med ETF:er på 0,055 – 0,25 procent.

Mest intressant för spararen är den totala kostnaden för förvaltningen. Lägst ligger Lysa i spannet 0,28 – 0,42 procent. Waizer ligger i ett spann på 0,29 – 0,55 procent, när vi testar några olika portföljer i sparsimulatore, som är tillgänglig på företagets webbplats. Så även om dyrare fonder finns med, i Waizers fall upp till 0,9 procent, behöver de inte dra upp den totala kostnaden om de utgör en liten del av portföljen. Avanza har en total avgift på maximalt 0,5 procent. Nordeas Nora har en total avgift på 0,59 – 0,79 procent. Högst totala kostnad har Opti med spannet 0,81 – 0,87 procent. Då två av robotarna, Robosave och Waizer, tar betalt separat för valutatransaktioner och i Waizers fall även för courtage, kan avgiftsspannet överskridas. Det gäller även Funder, där vi endast har en uppgift om att fondavgiften i genomsnitt ligger under 0,2 procent.

Tabell 7: Avgift för robotförvaltning på visst kapital, avgiftsspann och maximal avgift

Robot	Andra avgifter	Avgiftsspann eller liknande	Maximal total avgift
Lysa		0,28-0,42 procent	0,42 procent
Opti		0,81-0,87 procent	0,87 procent
Funder		Cirka 0,69 procent	Mer än 0,69 procent
Robosave	0,5 procent vid handel i andra valutor än SEK	0,65-0,73 procent	Mer än 0,73 procent
Avanza Auto		Maximalt 0,5 procent	0,5 procent
Nora		0,59-0,79 procent	0,79 procent
Waizer	0,25 procent vid handel i andra valutor än SEK. 0,055-0,25 procent i courtage vid handel med ETF:er	0,29-0,55 procent	Mer än 0,55 procent

Avanzas fonder Avanza Auto 1 till 6 och Nordeas fonder Nora One till Five är, förutom genom att använda roboten, också tillgängliga på företagets fondtorget. Där har de samma avgift som om man använt roboten. I Nordeas fall för att det inte kostar något för robotrådgivningen och i Avanzas fall för att fondavgiften på fondtorget är 0,5 procent, medan den är maximalt 0,15 procent om man använt roboten. Man får således lika mycket i rabatt på fonderna när man använder roboten, 0,35 procent, som man betalar för robotrådgivningen.

6. Analys och slutsatser

Vi analyserar och drar slutsatser om konsumentnyttan av fondrobotar, relaterar nya fintech produkter till företeelsen förvaltningstjänster inom premiepensionen, spanar framåt om utvecklingen av robotrådgivare och föreslår en justering av definitionen baserat på svenska förhållanden.

6.1. Konsumentnytta

För närvarande är konsumentnyttan av en fondrobot begränsad.

6.1.1. Robotarna saknar helhetssyn på sparande

Enligt definitionen är en robotrådgivare en självstyrande förmögenhetsförvaltningstjänst. I en förmögenhetsförvaltningstjänst som idag ges av privatekonomiska rådgivare så diskuterar man, tar hänsyn till, och ger förslag gällande hela kundens privatekonomiska situation när kapitalet placeras. Även om fondroboten ställer frågor om hela den privatekonomiska situationen är det ändå endast en begränsad del, det sparande som kunden väljer att ge roboten i uppdrag att hantera, som placeras. Fondroboten kan således inte ersätta den rådgivning eller diskretionära förvaltning med helhetssyn som idag ges.

6.1.2. Liten nytta för pensionssparare

För långsiktigt sparande till pension är det bra att spara i aktiefonder. Om man inte vill välja själv är globala aktiefonder med låg avgift ett bra alternativ. I denna situation blir en robotrådgivare onödig. Ett sparande i globala aktiefonder bör enligt vår mening inte kosta mer än 0,4 procent per år i avgift. De flesta robotar har avgifter högre än 0,4 procent, endast Lysa och Waizer har span som börjar under 0,4 procent, men båda slutar över 0,4 procent.

6.1.3. Alternativ till blandfond

När kunden använder en fondrobot skapar kunden sin egen fond-i-fond, alternativt blir placerad i en färdigkonstruerad fond-i-fond, av blandfondstyp, baserad på sparhorisont och riskvilja. Snittavgiften för alla blandfonder (299 stycken) noterade i svenska kronor listade av Morningstar i augusti 2018 var 1,4 procent. Den högsta avgiften låg på 3,0 procent och den lägsta på 0 procent. Näst lägsta avgiften låg på 0,4 procent. Vill man ha en blandfond kan den lägst prissatta fondroboten med en avgift i spannet 0,28 – 0,42 procent vara ett bra alternativ.

6.2. Förvaltningstjänster inom premiepensionen

Den första fondroboten på den svenska marknaden var Tieless. Bakom produkten stod Stellum Kapitalförvaltning AB. Stellums marknadsföring skedde genom telefonförsäljning, något som är förbjudet inom premiepensionen sedan den 1 juli 2018. Man kan tänka sig att nya fintech

produkter, som robotrådgivare, ger nya digitala marknadsföringsmöjligheter av fonder på Pensionsmyndighetens fondtorg när dörren till telefonförsäljning är stängd.

6.3. Framtida produkterbjudanden

Som diskuterats ovan kan inte nuvarande robotar ersätta personlig rådgivning, eftersom en robot oftast placerar en begränsad del av sparandet. En fondrobot kommer därför i dess nuvarande utformning vara ett fristående erbjudande eller utgöra en del i en helhet i rådgivningen. I framtiden ser vi en robot som utnyttjar all information om tillgångar och skulder samt sparhorisont och riskvilja, som matas in och ger ett förslag på hur samtliga tillgångar bör investeras, inklusive hänsyn till buffert och hur kunden bör förfara med lån och amortering. Lägg till en digital assistent som stödjer kunden genom processen och som har en kundservicemedarbetare som backup. Det vill säga utveckla produkten så att den närmar sig och så småningom ersätter den privatekonomiska rådgivning och diskretionära förvaltning som erbjuds idag. Sedan kommer det alltid att finnas kunder som vill ha kontakt med en rådgivare, men denna persons fokus och kompetens ligger då snarare på relationen. Det finns också områden, som till exempel familjejuridik, som ingår i vissa private banking tjänster, som ligger utanför själva kapitalförvaltningen och kvarstår trots robotrådgivare.

6.4. Begreppet robotrådgivare - uppdaterat

Vi inledde rapporten med att gå igenom de olika delarna av definitionen av en robotrådgivare. För att få definitionen mer fullständig för svenska förhållanden anser vi att diskretionär förvaltning bör läggas till i definitionen, så att den lyder: självstyrande förmögenhetsförvaltningstjänst, som tillhandahåller automatiserad investeringsrådgivning och diskretionär förvaltning till låga kostnader för låga investeringsbelopp, med användning av portföljhanteringsalgoritmer.

Referenser

Generellt sett är informationen för denna rapport inhämtad under våren och sommaren 2018. Nedan visar vi en sammanställning över var vi hämtat informationen till tabellerna i avsnittet 5 Fondrobotar – en jämförelse.

Tabell 8: Källor till informationen i tabellerna 1-7.

Robot

Lysa	Pressmeddelande om lansering, funktioner och minimibelopp vid start. Antal frågor beräknade genom att använda roboten. Robotinfo om tillgångsslag och sparform (ISK hos Lysa anges i avtal). White paper om hur kapitalet placeras och instrument. Avgifter från robotinfo och genom att simulera i roboten.
Opti	Blogg om lansering, funktioner och minimibelopp vid start och månadssparande. Robotinfo om avgifter. Robotinfo om tillgångsslag och sparform. White paper om hur kapitalet placeras och instrument.
Funder	Pressmeddelande om lansering av Primepilot samt namnbyte. Antal frågor genom att köra robot. Robotinfo om funktioner, minsta startinsättning, månadssparande, avgifter, placering av kapital, tillgångsslag, instrument, samt anknutet ombud. Avtal om investeringsrådgivning anger att ISK används hos Nord FK.
Robosave	Pressmeddelande om lansering, antal frågor och sparbelopp. White paper om tillgångsslag. Robotinfo om funktioner, instrument och avgifter, avgift även från fondtorg.
Avanza Auto	Pressmeddelande om lansering. Robotinfo om funktioner, placering av kapitalet (även fondtorg), sparbelopp och förvaltningsavgift. Roboten för antal frågor och avgift fonder.
Nora	Investeringsblogg om lansering. Robotinfo om frågor och funktioner, placering av kapitalet, minimiinsättning och avgifter.
Waizer	Benifys webbplats pressmeddelande om lansering. Robotinfo och robot om frågor och funktioner, placering

Robot

av kapitalet, sparbelopp och avgifter. Avgiftsspann hämtat från körningar av simulator

Informationen om tillstånd för investeringsrådgivning avseende finansiella instrument och tillstånd för diskretionär portföljförvaltning avseende finansiella instrument är hämtad från Finansinspektionens företagsregister.

www.pensionsmyndigheten.se